

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОКРЕМІ НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИЙ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

THE CURRENT STATE AND SOME AREAS OF COMBATING TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME

Актуальність статті полягає в тому, що однією з рис сучасної організованої злочинності є вихід за межі національних кордонів і набуття масштабного, міжрегіонального або міжнародного характеру за рахунок кооперації організованих злочинних груп, що діють у різних регіонах і сферах суспільної діяльності. Тобто сьогодні організована злочинність це суспільно небезпечне явище, яке виражається в існуванні відносно великих, стійких та керованих кримінальних структур, що займаються особливо небезпечними видами злочинної діяльності з корисливих мотивів у національному і міжнародному масштабі. Розширення діяльності на транснаціональний рівень дозволяє кримінальним структурам збільшувати свої прибутки, уникати соціального контролю та посилювати власну могутність. Це перетворює злочинність на чинник, що визначає не лише політику окремих держав, а й міжнародні відносини на регіональному та глобальному рівнях. Сучасна транснаціональна організована злочинність перетворилась на чинник, що становить загрозу безпеці та стабільному розвитку людства загалом. Стаття присвячена проблемним питанням протидії транснаціональній організованій злочинності в сучасних умовах. За результатами аналізу наукової літератури та вивчення матеріалів практики встановлено, що найбільш поширеними сферами діяльності транснаціональної організованої злочинності є: нелегальна міграція; торгівля людьми; наркозлочинність; кіберзлочинність; торгівля зброєю. Наголошено, що нелегальна міграція та торгівля людьми злочини взаємопов'язані між собою, оскільки нелегальна міграція певною мірою впливає на динаміку розповсюдження злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми. Водночас, незважаючи на спільну рису цих злочинів, отримання організованою (транснаціональною) злочинністю прибутку від учинення таких злочинів, нелегальна міграція та торгівля людьми мають ряд відмінних ознак. Зроблено висновок, що транснаціональна організована злочинність в сучасних умовах швидко адаптується до нових умов і постійно удосконалює засоби та методи злочинної діяльності, тому ефективна протидія транснаціональній організованій злочинності потребує належної державної політики та постійного удосконалення теоретичних знань і практичних навичок працівників правоохоронних органів.

Ключові слова: транснаціональна, організована, злочинність, протидія, торгівля людьми, нелегальна міграція, кіберзлочинність, наркозлочинність.

The relevance of the article is that one of the features of modern organized crime is to go beyond national borders and acquire a large-scale, interregional or international character through the cooperation of organized criminal groups operating in various regions and spheres of public activity. That is, today organized crime is a socially dangerous phenomenon, which is expressed in the existence of relatively large, stable and managed criminal structures engaged in particularly dangerous types of criminal activity for selfish motives on a national and international scale. Expanding activities to the transnational level allows criminal structures to increase their profits, avoid social control and strengthen their own power. This turns crime into a factor that determines not only the policies of individual states, but also international relations at the regional and global lev-

els. Modern transnational organized crime has become a factor that threatens the security and stable development of humanity as a whole. The article is devoted to the problematic issues of combating transnational organized crime in modern conditions. According to the results of the analysis of scientific literature and study of materials of practice it is established that the most widespread spheres of activity of transnational organized crime are: illegal migration; human trafficking; drug crime; cybercrime; arms trade. It is emphasized that illegal migration and human trafficking are interrelated crimes, as illegal migration to some extent affects the dynamics of the spread of crimes related to human trafficking. At the same time, despite the common feature of these crimes, the receipt of proceeds from the commission of such crimes by organized (transnational) crime, illegal migration and human trafficking have a number of distinctive features. It is concluded that transnational organized crime in modern conditions quickly adapts to new conditions and constantly improves the means and methods of criminal activity, so effective counteraction to transnational organized crime requires proper government policy and continuous improvement of theoretical knowledge and practical skills of law enforcement officers.

Key words: *transnational, organized, crime, counteraction, human trafficking, illegal migration, cybercrime, drug crime.*

Вступ. Однією з рис сучасної організованої злочинності є вихід за межі національних кордонів і набуття масштабного, міжрегіонального або міжнародного характеру за рахунок кооперації організованих злочинних груп, що діють у різних регіонах і сферах суспільної діяльності. Тобто сьогодні організована злочинність це суспільно небезпечне явище, яке виражається в існуванні відносно великих, стійких і керованих кримінальних структур, що займаються особливо небезпечними видами злочинної діяльності з корисливих мотивів у національному і міжнародному масштабі [1; 2 с. 25]. Розширення діяльності на транснаціональний рівень дозволяє кримінальним структурам збільшувати свої прибутки, уникати соціального контролю та посилювати власну могутність. Це перетворює злочинність на чинник, що визначає не лише політику окремих держав, а й міжнародні відносини на регіональному та глобальному рівнях. Сучасна транснаціональна організована злочинність перетворилась на чинник, що становить загрозу безпеці та стабільному розвитку людства у цілому [3].

Аналізуючи статистичні дані за 2013–2018 рр., Г.П. Жаровська зазначає про тенденцію до зменшення кількості виявлених транснаціональних організованих груп і злочинних організацій. При цьому авторка слушно зазначає, що транснаціональна організована злочинність має значно вищі показники, які важко виявити через її високу латентність [4, с. 2]. Крім цього, значна частина навіть виявлених злочинів з об'єктивних причин не обліковується у відомчій статистиці в якості проявів саме організованої, тим більше, транснаціональної, злочинності [5, с. 65].

Тому питання ефективної протидії транснаціональній організованій злочинній діяльності набуває неабиякої актуальності в умовах сьогодення і є предметом пильної уваги з боку правоохоронних органів, науковців та громадськості [6, с. 168].

Проблемні питання розкриття, розслідування та запобігання транснаціональній організованій злочинності досліджували у своїй праці такі учені, як: В.С. Буркаль, М.Г. Вербеньський, О.М. Джужа, Г.П. Жаровська, С.О. Павленко, І.В. Пшеничний, Г.П. Пожидаєв, Є.Д. Скулиш, В.Г. Севрук, О.Ю. Шостко та ін. Віддаючи належне проведеним науковим напрацюванням, варто зазначити, що за сучасних умов транснаціональна організована злочинність набуває все більш глобальних масштабів у різних сферах життєдіяльності світової спільноти.

Таким чином, обізнаність щодо конкретних сфер злочинної діяльності, рівня їх розвиненості й усвідомлення реальних масштабів потенційної загрози мають важливе значення у пошуку шляхів протидії транснаціональній злочинності та її негативних наслідків для економічно-соціального середовища України [7, с. 285].

Постановка завдання. З огляду на викладене метою статті є дослідити найбільш поширені сфери діяльності транснаціональної організованої злочинності та визначити основні напрями протидії цьому суспільно небезпечному явищу.

Результати дослідження. Транснаціональні організовані злочинні структури – це, як правило, складні системи утворення з внутрішньою ієрархічною структурою і розподілом ролей, високим рівнем взаємодії і керованості, внутрішньо мережевими зобов'язаннями, системами власної безпеки і добування інформації, механізмами захисту капіталовкладень [8, с. 138].

Така структура дозволяє забезпечувати ефективну ізоляцію керівної ланки від виконавців і таким чином максимально знижувати ризик викриття для лідерів, що робить організацію мінімально вразливою для соціального контролю, оскільки джерело кримінальної активності в будь-яких ситуаціях максимально захищено самим способом організації спільноти [9 с. 210].

Встановлення стратегічних міжнародних контактів між суб'єктами транснаціональної організованої злочинності, а іноді навіть альянсів, має величезне значення для її протиправної діяльності, зокрема стратегічні союзи дозволяють транснаціональним злочинним організаціям співпрацювати, а не конкурувати на місцях зі злочинними організаціями, що зміцнилися. Це розширює їхні можливості обходити закон, нести спільний ризик, отримувати й обмінюватися інформацією, яка раніше була їм недоступна, контролювати розвиток конфліктів між різними транснаціональними злочинними організаціями та іншими організованими групами, колективно блокувати національну й міжнародну активність правоохоронних органів, які намагаються встановити соціальний контроль над організованою злочинністю [9, с. 210].

Європолом для запобігання «серйозним» (serious) злочинам і транснаціональній організованій злочинності застосовується методологія SOCTA, яка охоплює збір та аналіз даних щодо таких злочинів, як підробка грошей, кіберзлочини (у т.ч. сексуальна експлуатація дітей у кіберпросторі, шахрайство з платіжними картками), виробництво, торгівля та розповсюдження наркотиків, шахрайство в галузі інформаційних технологій (фрод), перевезення небезпечних відходів, злочини проти інтелектуальної власності, незаконне ввезення мігрантів, організовані злочини проти власності, корупційні злочини, торгівля «червонокнижними» видами природи, незаконний обіг зброї, торгівля людьми та органами [10; 11].

Аналіз наукової літератури [12–14; 15, с. 9; 16–18], узагальнення результатів опитування респондентів та матеріалів практики свідчить про те, що найбільш поширеними сферами діяльності транснаціональної організованої злочинності є: нелегальна міграція; торгівля людьми; наркозлочинність; кіберзлочинність; торгівля зброєю.

З огляду на викладене можна дійти висновку, що сфери діяльності транснаціональної злочинності обумовлені надприбутками.

Наприклад, за окремими дослідженнями дохід організованої (транснаціональної) злочинності від злочинної діяльності, пов'язаної з організацією незаконного переправлення нелегальних мігрантів, щорічно оцінюється в суму 5–6 млрд доларів [18, с. 212; 19].

С.О. Павленко досліджуючи тактику виявлення та документування оперативними підрозділами нелегальної міграції як однієї із сфер організованої злочинності дійшов висновку, що за своєю внутрішньою структурою організовані злочинні угруповання, що спеціалізуються на незаконному переправленні нелегальних мігрантів, в основному є схожими з іншими організованими злочинними угрупованнями, що здійснюють іншу протиправну діяльність, попри це мають свої специфічні, притаманні лише їм особливості [18, с. 218–219].

Наприклад, окрім організатора (лідер) організованого злочинного угруповання вищого рівня, регіональних (місцевих) організаторів (лідерів) середнього або нижчого рівня організованої злочинності, вербувальника нелегальних мігрантів, провідників (перевізників) у структурі організованої злочинності, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів, у разі потреби можуть діяти й інші категорії осіб, зокрема особи, які відповідають за підроблення проїзних, біометричних або інших документів; члени організованих злочинних угруповань, які відповідають за налагодження корумпованих зв'язків в органах влади (надання державним, військовим і правоохоронним органам «хабарів» за безперешкодний перетин кордону). Особливу увагу працівникам оперативних підрозділів під час виявлення та документування протиправної діяльності, пов'язаної з нелегальною міграцією, необхідно звертати на те, що до такої діяльності зазвичай залучаються досвідчені спеціалісти з IT-технологій, які відповідають за поширення інформації щодо нелегальної міграції в соціальних мережах і моніторинг нелегальних міграційних маршрутів шляхом використання супутникових та інших технологій з метою виявлення ділянок із слабким прикордонним контролем, мають корупційні зв'язки із прикордонниками, поліцейськими, береговою охороною. У разі потреби організовані злочинні угруповання можуть залучати до своєї злочинної діяльності перекладачів та інших осіб залежно від походження нелегальних мігрантів, географічного розташування країн транзиту або призначення, етнічних особливостей учасників організованої злочинності тощо [18, с. 222].

Варто зазначити про те, що нелегальна міграція впливає також на зростання рівня етнічної злочинності. Останнім часом у всьому світі активно діють стійкі організовані (транснаціональні) злочинні угруповання за етнічною (сімейною, родовою) ознакою [22].

Етнічна модель транснаціонального злочинного угруповання – це формування, об'єднані за ознакою належності до певного етносу. Відповідно, така категорія осіб об'єднується для здійснення злочинної діяльності, створюючи структури, закриті для зовнішнього контролю, і практично безпечні в силу своєї закритості [23, с. 292].

Сутність етнічної злочинної групи полягає у спільній діяльності лідерів та активних учасників стійких злочинних груп, спрямованій на створення сприятливих умов для здійснення злочинів іншими особами шляхом консолідації злочинного середовища [24, с. 170].

Вибір членів за сімейною або етнічною ознакою значною мірою сприяє солідарності учасників, підвищенню їх відповідальності за безпеку організації, забезпечує дисципліну та підпорядкування всередині ланок і організації в цілому [25, с. 170]. Існує також особливий період учнівства, який може тривати від декількох місяців до декількох років. Його метою є завоювання довіри злочинного співтовариства [26, с. 181].

Тому як слушно зазначає В.Г. Севрук протидія злочинам, що вчиняються організованими групами й злочинними організаціями, що сформовані на етнічній основі потребує особливої уваги та особливих підходів, враховуючи їх національні (етнічні) психологічні особливості, у зв'язку з цим це дослідження набуває актуальності як у теоретичному, так і в практичному плані. Саме така, сприятлива для організованої етнічної злочинності ситуація, містить у собі загрозу її проникнення практично у всі сфери суспільних відносин, що суттєво шкодить державним інтересам та іміджу України на міжнародному рівні [27, с. 996].

Слід зауважити про те, що нелегальна міграція та торгівля людьми злочини взаємопов'язані між собою, оскільки нелегальна міграція певною мірою впливає на динаміку розповсюдження злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми. Водночас, незважаючи на спільну рису цих злочинів, отримання організованою (транснаціональною) злочинністю прибутку від учинення таких злочинів, нелегальна міграція та торгівля людьми мають ряд відмінних ознак. Тому під час обрання найбільш успішної тактики виявлення та документування фактів організації організованою (транснаціональною) злочинністю незаконного переправлення осіб через державний кордон або вчинення злочинів, пов'язаних із торгівлею людьми, працівник оперативного підрозділу з метою раціонального використання сил, засобів, методів і форм оперативно-розшукової діяльності повинен володіти знаннями про специфічні особливості, що відрізняють нелегальну міграцію від торгівлі людьми (про це зазначило 68,3% опитаних респондентів) [18, с. 217].

Обгрутовуючи свої висновки результатами анкетування оперативних працівників, С.О. Павленко цілком слушно зазначає, що пошук інформації щодо торгівлі людьми слід здійснювати у сферах діяльності туристичних фірм (56 %); агентств із працевлаштування закордоном (57%); шлюбних агентств (53%); модельних агенцій і шкіл краси (51%); організацій, що надають «ескорт-послуги» (53%); новітніх релігійних організацій (сект) (82%); комерційних об'єднань, що здійснюють діяльність у сфері індустрії розваг (нічні клуби, стриптиз клуби, готелі, масажні салони, бані та сауни) (83%) [17]. Для прикриття торгівлі людьми злочинці використовують канали міжнародного студентського обміну [28].

Не менш важливою під час виявлення інформації (ознак) торгівлі людьми є взаємодія підрозділів БЗПТЛ із підрозділами протидії кіберзлочинам та підрозділами боротьби з організованою злочинністю в складі Департаменту карного розшуку, оскільки вербування організованими злочинними угрупованнями жертв торгівлі людьми у 90% випадків здійснюється через соціальні Інтернет-мережі [29].

Варто зазначити про те, що мережа Інтернет активно використовується транснаціональними злочинними організаціями як засіб вчинення майже будь-якого злочину [30, с. 150].

Наприклад сучасні технології дозволяють транснаціональній організованій злочинності організовувати незаконний обіг наркотиків на регіональному, державному і міжнародному рівнях [31]. Зокрема, поширення набув новий «безконтактний» спосіб купівлі-продажу наркотиків: наркотики замовляють та оплачують за допомогою Інтернету та поширених зараз систем електронних розрахунків і навіть електронних грошей [32, с. 251].

Міжнародний комітет з контролю за наркотиками ООН у своїй доповіді ще у 2001 р. відзначив зростання випадків торгівлі наркотичними та психотропними речовинами через мережу Інтернет. Так, за оцінками експертів ООН станом на 2010 рік через Інтернет ресурси працювало до 3% збувачів наркотиків. На 2017 рік ця частка за різними оцінками досягла майже 50%.

За даними Генеральної прокуратури України, якщо упродовж 2013 р. (зарєєстровано) обліковано лише 25 кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет, у 2014 р. – 22, то

2015 р. зареєстровано 17 випадків таких протиправних діянь, 2016 р. – 60, 2017 р. – 131, 2018 р. – 178. Водночас за дев'ять місяців 2019 р. обліковано 302 факти незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет, що у два рази більше за аналогічний період 2018 р.[33].

Водночас, потрібно наголосити на високій латентності, яка складає близько 80% цієї категорії злочинів.

Мережа Інтернет, зокрема її невідстежувані частини (так званій «Даркнет»), численні надсучасні засоби зв'язку на кшталт «Вайбер», «Телеграм» тощо значно збільшили можливості встановлення приватних контактів між громадянами різних держав і навіть різних континентів. Тобто в транснаціональних організованих злочинних угруповань з'явилося більше нових можливостей для злочинної діяльності. У сучасних кризових умовах, у яких опинилася наша держава, це є вкрай небезпечним. [12, с. 246].

До основних проблем виявлення, розкриття та розслідування «транскордонних» злочинів з використанням глобальної мережі Інтернет слід віднести територіальну розподіленість слідів злочину та зберігання їх протягом невеликого проміжку часу. Правоохоронцям іноді важко окреслити території, де здійснюються сучасні злочини. У злочинців у мережі Інтернет великий ступінь анонімності, а інформація, що зберігається в комп'ютерних системах, має короткостроковий характер [34, с. 108].

Сьогодні підшукування або пристосування засобів знярядь, підшукування співучасників або змова на вчинення окремих злочинів не потребує безпосередньої присутності злочинця на території, де він буде вважатися закінченим. Новітні інформаційні технології дозволяють учасникам транснаціональної злочинної організації забезпечувати свою анонімність в умовах незначного ризику, а це надає їм можливість залучати все більше людей до злочинної діяльності. Тому на сучасному етапі актуальним є питання протидії транснаціональній організованій злочинності, яка вчиняється з використанням мережі Інтернет [30, с. 150].

Зрештою, транснаціональні кримінальні організації можуть суттєво відрізнитись від інших видів злочинних організацій за своєю структурою, потужністю, розмірами і географічними масштабами діяльності, або ступенем розгалуженості своїх операцій. Спільними їх ознаками є участь у заборонених законом формах ділової активності, включаючи продаж незаконних товарів і послуг, незаконну контрабанду товарів, що виробляються легально, крадіжку таких товарів чи всі три типи операцій. Суб'єкти організованої транснаціональної злочинності, які діють у різних регіонах світу, мають свою специфічну спеціалізацію, використовують різні методи, прийоми, тактику діяльності, мають різний кількісний та етнічний склад [18], проте усіх їх об'єднує єдина спільна мета - отримання від заняття злочинним промислом, що може поєднуватися із веденням формально законної діяльності, надвисокого прибутку [20, с. 193], що неодмінно здійснюється у корупційний спосіб. Таким чином, корупційні зв'язки у правоохоронних органах та інших органах державної влади є основним характерним елементом системи, на основі якої діють транснаціональної організованої злочинності [21, с. 157].

З огляду на викладене слушно зазначають окремі науковці про те, що основою успішної протидії транснаціональній організованій злочинності у є належний рівень правового регулювання цього процесу. Правові заходи посідають особливе місце серед заходів протидії транснаціональній організованій злочинності, оскільки створюють юридичну основу для різних напрямків протидії цьому виду злочинності [5, с. 43].

Крім цього, для забезпечення ефективності протидії транснаціональній організованій злочинності необхідна реалізація комплексу невідкладних заходів, насамперед економічного характеру – для підриву фінансової основи транснаціональної організованої злочинності. Серед них можна виділити наступні: по-перше, впровадження відкритості (прозорості) прийняття економічно значимих рішень (про приватизацію, акціонування, проведення аукціонів і т. ін.) державними посадовими особами; по-друге, найважливішим напрямом протидії транснаціональній організованій злочинності є посилення різних видів контролю за соціально-економічними і політичними процесами, фінансовими і товарними потоками (бюджетною, банківською, валютною, митною та іншими сферами діяльності); по-третє, послідовно вводити обмеження на суміщення посад у системі державної служби та служби в акціонерних товариствах з часткою державної участі; по-четверте, регламентувати процес переходу державних службовців на посади керівників комерційних підприємств; по п'яте, запровадити обов'язкову кримінологічну експертизу проектів кримінологічно значущих законодавчих та інших правових актів з метою недопущення

в них положень (пробілів, винятків та інших недоліків), які прямо або побічно сприяють вчиненню злочинів у сфері економіки тощо [35, с. 15].

Також дедалі актуальнішими стають питання розвитку міжнародного співробітництва України щодо протидії транснаціональній організованій злочинності. Це завдання мають спільно вирішувати всі суб'єкти владних повноважень – як ті, що відповідають за нормативне забезпечення кримінальної політики України (парламент держави), так і ті, які здійснюють її практичну реалізацію (вітчизняні органи кримінальної юстиції) [36, с. 15]. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі транснаціональною організованою злочинністю повинно розглядатися і використовуватися як інструмент зміцнення суверенітету та безпеки держави. Положення міжнародно-правових актів про правову допомогу, включаючи видачу злочинців, передачу засуджених осіб та конфіскацію доходів здобутих злочинним шляхом роблять її практичним інструментом у цій галузі [37, с. 352].

Висновки. Отже, за викладеним можна сформулювати висновок, що транснаціональна організована злочинність в сучасних умовах швидко адаптується до нових умов і постійно удосконалює засоби та методи злочинної діяльності, тому ефективна протидія транснаціональній організованій злочинності потребує належної державної політики та постійного удосконалення теоретичних знань та практичних навичок працівників правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Меркушин В.В. Борьба с транснациональной организованной преступностью. Минск : Амалфея, 2003. 207 с.
2. Біленчук П.Д., Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Паніотів Є.К. Транснаціональна злочинність: криминологічний аналіз : монографія / за ред. П.Д. Біленчука. Київ : КИИ, 2011. 52 с.
3. Краснов О. Транснаціональна організована злочинність: риси та напрями протидії. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2019. <https://orcid.org/0000-0002-9220-4558>.
4. Жаровська Г.П. Теорія та практика протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 42 с.
5. Буркаль В.С. Протидія транснаціональній організованій злочинності у сфері економіки : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Ірпінь, 2019. 242 с.
6. Полянська В.С. Транснаціональна організована злочинність у сфері економіки: сутність та ознаки. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. 2. С. 167–170.
7. Пивоваров В.В., Литвинов А.Д. Міжнародна спеціалізація транснаціональної злочинності в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 1. С. 285–288.
8. Жаровська Г.П. Контрабанда автотранспорту: вид діяльності транснаціональної організованої злочинності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 1. Т. 2 С. 137–142.
9. Жаровська Г.П. Структурно-організаційні особливості транснаціональних злочинних організацій в Україні. *Право і суспільство*. 2015. № 1. С. 209–214.
10. Serious and organised crime Threat assessment. Crime in the age of technology. European Police Office 2017. 60 p. P. 13 URL: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/report_soc2017_1.pdf.
11. Філіпов С.О. Протидія транснаціональній злочинності: кластерна модель. *Правова держава*. 2018. 31. С. 115–123.
12. Тацієнко В. Актуальність дослідження питань протидії транснаціональній економічній злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. 12. С. 244–248.
13. Eurojust annual report 2015. Eurojust, 2016. 88 p.
14. Вонсович О.С. Інституційний вимір боротьби Європейського Союзу з транснаціональною злочинністю як однієї з основних загроз європейській безпеці. *Політологія*. 2016. № 6 (134). С. 6–11. doi:10.15421/171613.
15. Голіна В., Колодяжний М. Світова злочинність: сучасні тенденції та стратегії протидії. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 2 (81). С. 92–100.
16. Павленко С.О. Тактика запобігання доведенню неповнолітніх до самогубств через соціальні мережі (Інтернет-спільноти): сучасні реалії та зарубіжний досвід. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 11. С. 217–225.
17. Павленко С.О. Тактика протидії торгівлі людьми органами Національної поліції України: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2018. № 5 (10). С. 41–55. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2018-5-4020>.

18. Павленко С.О. Тактика виявлення та документування оперативними підрозділами нелегальної міграції як однієї зі сфер діяльності організованої злочинності. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 147. С. 210–228. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.147.181335>.
19. Migrant smuggling networks. Joint Europol-Interpol Report Executive Summary May 2016. URL: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/europol-interpol-report-migrant-smugglingnetworks>.
20. Скулиш Є.Д., Глушков В.О. Поняття транснаціональної організованої злочинності та її співвідношення з тероризмом. *Право і суспільство*. 2012. № 2. С. 190–194.
21. Бусол О.Ю. Транснаціональні злочинні угруповання та транснаціональні корпорації: межі корупційного симбіозу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2018. Т. 29 (68) № 4 С. 154–159.
22. 8th Council Of Europe Conference Of Ministers Responsible For Migration Affairs Kyiv, 4–5 September 2008 Economic migration, social cohesion and development: towards an integrated approach. URL: https://www.coe.int/t/dg3/migration/archives/Ministerial_Conferences/8th%20conference/Speeches/Inaugural%20Session%20-%20I%20-%20Mr%20Nemyrya%20speech_ua.pdf.
23. Пихов А.Х.-А. Особенности классификации транснациональных преступных объединений. *Научный журнал КубГАУ*. 2014. № 102 (08). С. 284–295.
24. Севрук В.Г. Протидія Національної поліції України злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2 (252). С. 288–293.
25. Жаровська Г.П. Особливості ієрархічної структури транснаціональних злочинних організацій в Україні. *Правова реформа та забезпечення демократизаційних процесів і національної безпеки України* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12–13 грудня 2014 р.). Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2014. С. 170–173.
26. Жаровська Г.П. Способи мінімізації ризиків кримінальної діяльності суб'єктами транснаціональної організованої злочинності. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2015. № 2 (1). С. 179–186.
27. Севрук В.Г. Правоохоронні органи, які здійснюють протидію злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: український та міжнародний досвід. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 995–1005.
28. Грїбов М., Смельць О., Руснак Д. Візуальне спостереження за особою, річчю або місцем як засіб протидії торгівлі людьми. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 116, 3 (Груд 2020), 8–21. DOI:<https://doi.org/10.33270/01201163.8>.
29. Торгівля людьми: 90% вербувальників працюють в Інтернеті. URL: <https://www.0362.ua/news/1871697>.
30. Шепетько С.А. Форми вчинення транснаціональними злочинними організаціями окремих злочинів за допомогою використання мережі Інтернет. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 1 (32). С. 150–153.
31. Чистанов Т.О. Незаконный сбыт наркотических средств с использованием телекоммуникационных сетей и устройств. *Международный научно-исследовательский журнал*. 2016. № 11 (53). Ч. 1. С. 86–88.
32. Регуш А. Поняття виробництва. Виготовлення, придбання. Зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів як частини незаконного обігу наркотичних засобів. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. 4. С. 249–253.
33. Генеральна прокуратура України. URL: <https://www.gp.gov.ua/>.
34. Марков В.В. До питання щодо зарубіжного досвіду протидії кіберзлочинності. *Право і безпека*. 2015. № 2 (57). С. 107–113.
35. Жаровська Г.П. Перспективні напрями протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2014. № 1 (32). С. 11–16.
36. Житний О.О. Міжнародне «антикримінальне» співробітництво України та протидія злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2014. № 8. С. 13–23.
37. Філяніна Л.А. Міжнародне співробітництво у «війні» із транснаціональною організованою злочинністю. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. Вип. 29, 2020. С. 348–353.